

ANTOLOGIJA HRVATSKIH PJESNIKA IZ PANONIJE

Vladimir Rem: *SLAVA PANONIJE, Vinkovci, 1980.*

Juraj Lončarević

Zavičajno pjesništvo slavonskih pisaca dobilo je svoj antologijski izbor (83 pjesnika) u ovom izdanju. I ovdje Rem počinje s Ivanom Cesmičkim, navodeći njegove stihove o *Slavi Panonije*:

Nekad je Italija svima davala birano štivo,
a sad pjesme šalje Panonija ravna.
To velika slava je moja, no još veća je tvoja,
O ti, po mome duhu domovino slavna.

Ovdje nalazimo mnoge pisce koji su bili do sada nepravedno zaboravljeni, ili opet one koji su se uz nešto drugo bavili i poetskim radom. Tu je Rudolfo Franjin Madjer, naš Zemunac za kojega piše Rem da je nepravedno zaboravljen, pa konačno i Mara Švel Gamiršek koja je ipak ovdje našla svoje mjesto kao pjesnik, kad je već nisu stavili u knjigu *Slavonija* (Osijek, 1980) kao vrsnog prozaista. Tu je i Vladislav Kušan za kojega znade malo tko da je rođen u Srijemskoj Mitrovici, odakle je i Mara Gamiršek, pa sve do onih mlađih koji nisu podrijetlom iz Slavonije ali su je toliko voljeli da su joj napisali pjesme i ovakva naslova: *Slavonija u oku* (Vladimir Letinić). Uostalom, Remov je kriterij uvrštavanja suvremen i dovoljno elastičan da je posve opravdano prihvatio i one koji nisu iz Slavonije, ali su Panonci, kao što je Ante Jakšić koji je službovao u Osijeku i Slavonskom Brodu u kojemu je pokrenuo i književno glasilo, *Glas mladih*. Konačno, tu su i oni najmlađi, ali već afirmirani: Marija Peakić Žaja (od žena su još ovdje, Zdenka Jušić-Seunik, Ivanka Vujčić-Laszowska, Marija Seginj-Došen, Kruna Medić-First), Tito Bilopavlović, Branko Bošnjak i drugi.

Tu su dakako i oni stariji za koje današnji ljudi i ne znaju da su potjecali iz Slavonije: Stjepan Ilijašević, August Harambašić, Hugo Badalić, pa ako hoćemo, i Slavko Batušić kojem poezija nije bila prva preokupacija, jednako kao i Zlatku Gorjanu, našem poznatom prevodiocu.

Neki su vraćeni opet u fokus sjećanja, npr. Jakov Ivaštinović koji je bolje startao no što je dosegao cilja u književnosti, što ne znači da i u ove dane, kad je stavljen u izbor, neće moći ponovno stvarati. Tu je i niz onih naših pjesnika čija je jedina »krivnja« da se nisu dovinuli do šire afirmacije u činjenici da im nisu bile dostupne stranice naših časopisa u metropoli (a Osijek bi to tek trebao postati!). Tako su oni ostali na nivou provincijske afirmacije. To su: Ferdo Bačić, Franja Žanić, Slavko Mikolčević, Pavle Blažek, izvanredan prozaist i esejist Bogdan Mesinger, pa Ivo Grigić (urednik ovog izbora!), Stjepan Godić koji živi danas u Zagrebu, ali ne objavljuje, zatim nepravedno zametnuti i rano preminuli Valentin Benošić, ili Hinko Zlomisljić, autentični predstavnik naše panonske boeme na relaciji Subotica-Slavonski Brod kamo se konačno vraća da umre.

Daljnijim bismo nabrojanjem lako ustanovili da svako književno ime ima i svoju potresnu ljudsku povijest koja je duboko utkana u samo umjetničko stvaranje. Sada su, zahvaljujući Remu, sva ta imena na jednom mjestu. Poštoje, dakako, kao moguće i druge podjele. Interesantna bi bila i ona po temama koje su obrađene. I tu susrećemo ponešto novoga i neočekivanoga. Uz *Dunav* (Julija Benešića) i *Savu* (Mikolčevića), tu se javljaju i rijeke: *Bosut* (Madjera koji bi zaslužio da je i njegova pjesma o Dunavu kod Iloka našla ovdje svoje mjesto), ali tu se javlja i *Drava* (Gardaš), pa *Vuka* (Baranjek!), što nam sve više govori o tome koliko Panonac ljubi svoju zemlju, nego da bi na osnovi toga trebalo učiniti neku sistematiku.

Tu ljubav rječitro potvrđuju naslovi mnogih pjesama :*Vežan za zemlju* (Kušan), *U krijesu zora žetvenih* (Seunik), *Šume, rijeke i kobtle mene su zarobile* (Madjer) *Zvijezde nad mojim gradom* (Rem), *Zučarani neki kraj* (Mesinger), *Klasovi rastvorile vrata suncu* (Kruna First), *Na zvjezdanom pašnjaku* (Baranjek).

Uostalom, nije li vrlo zaslužni poslanik Panonije (i sâm kao pjesnik ovdje uvršten!) Dionizije Švigelj — Dika rekao jednom da nigdje nema toliko poeta kao u ravnici — jer je njezina duša lirska?!

APOKALIPSA JEDNE DUŠE

Veljko Vučetić: Apokalipsa jedne duše, Zagreb, 1980.

Job

»Ne jedanput u životu posjećivao me
anđeo budućih događaja i utabanjivao
trasu moje ljubavi...«

V. V.

Čovjek svaki htio ili ne nosi svoj križ uz svoj proplanak. Mislim da je onima koji ga ne mimoilaze ipak lakše. Oni su primili svetu službu predano i s uvjerenjem da je na Kalvariji najnormalniji, najveći i najbliži nadsvijetu onaj koji se nije posvadio sa svojim križem. Veljko Vučetić to u svojoj najnovijoj knjizi *Apokalipsa jedne duše* i nije krio. Dopustio je i nama i nas je poveo, odnosno pridružio se i nama na putu prema vrhuncu, tamo gdje se konačno ima dokončati konačno i gdje se nesmetano od konačnog ima nastaviti beskonačno. Ovdje progovara pjesnik o duši.

On kao da ne pozna drugi problem osim svjetla i tame vlastite duše. Duša koja prima inspiraciju, koja za njom čezne, koja je nemirna i pretučena osamom i tamom, koja treperi, koja se rastvara, koja »juri, jezdi, putuje...« sa svojim umom i svjetlom, u »ljepoti dubokih šuma«, »koja je najsretnija na novim i »neznanim drumovima«.

Ova duša želi reći sebe drugima snažno, lomiti druge kao što je i sama lomljena, ali uvida da se prava pobjeda krije u neznatnosti samoće vlastitih malih pobjeda nad sobom.

»Možda nesposoban za malu utjehu tražim velika raspeća koja su još udaljenija.« Traži od sebe neprestanu obnovu, koja je jedini način opstanka. Ona vidi kako se predstava veličanstvenih zaposa gasi, ostavši sam na pozornici svoje duše, gorko klikćući:

»više ništa ne vidim,
više ništa ne čujem,
tek obično ja, obična lica oko mene.
Predstava je završena!«

Opet nastupa samoća i bijeda tame. (»Dokle će se krila samoće javiti nad nebom punim žara.«) Ali ova duša je svijesna da je ništa neće zaustaviti u letu u nadsvijet. Ništa ne postoji što joj može zapriječiti vid njezina apokaliptičkog snoviđenja.

»I sad kad sam započeo veliku Igru i nemam gdje natrag, ona se mora dokrajčiti ili će izbljediti trag sna velike bulaznosti. Amen!« U njemu sve stenje, jer stenjanje je prava molitva ljubavi, molitva mira i umiranja. (»Viši čovjek od viših dijelova duše stenje«!).

Spoznaja nadsvijeta — »gospodstva i prijestolja« — uzgibala je više dijelove duha. Je li moguće izdržati tu spoznaju i plaziti pustinjom, carstvom crviju, sotone i demona, nakon što je srušen nedostižni čovjek iz Edena? Ostalo nam je samo da smjerno haluciniramo o njemu i sebi.